

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра спортивного туризму

Скабара Р. М.

ЛЕКЦІЯ № 1

**Туристично-рекреаційні ресурси як основа формування індустрії
гостинності на регіональному рівні**

з навчальної дисципліни

„ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЛЬВОВА”

галузь знань 24 „Сфера обслуговування”

спеціальність 242 „Туризм”

© Скабара Р.М., 2020

© Львівський державний університет фізичної
культури ім. І.Боберського, 2020

Львів – 2020

ПЛАН

1. Поняття про туристичні і рекреаційні ресурси.
2. Класифікація туристичних ресурсів регіону
3. Основні групи туристичних ресурсів
4. Туристично-ресурсний потенціал регіону

Туризм заснований на цільовому і розумному використанні туристичних ресурсів. Основою використання туристичних ресурсів і туристичних об'єктів для цілей туризму є туристичний інтерес і туристичне враження.

Ресурси, у широкому розумінні цього слова, бувають: економічні, природні, культурно-історичні, трудові, фінансові, соціальні, виробничі.

Туристичні ресурси – природно-кліматичні, соціокультурні, історичні, архітектурні й археологічні, наукові і промислові, видовищні, культові й інші об'єкти або явища, спроможні задовольнити потреби людини в процесі і з метою туризму.

Туристичні ресурси є національним надбанням. Проте частина з них, що мають особливе значення, належать до об'єктів і пам'яток світового значення. Такий перелік встановлює і щорічно оновлює ЮНЕСКО. Всі пам'ятки культури і природні об'єкти перебувають під охороною держави, на підтримку і збереження пам'яток та об'єктів всесвітнього значення виділяє також кошти ООН.

Туристичні ресурси визначають формування туристичного бізнесу в тому чи іншому регіоні.

Туристичні ресурси мають такі основні властивості: привабливість; кліматичні умови; доступність; ступінь дослідженості; екскурсійна значущість; пейзажі й екологічні характеристики; соціально-демографічні характеристики; потенційний запас; спосіб використання та ін.

Ці ресурси використовують з оздоровчою, туристичною, спортивною та пізнавальною метою.

Туристично-рекреаційні ресурси – це компоненти географічного довкілля, об’єкти антропогенної діяльності, які завдяки таким властивостям, як унікальність, історична або художня цінність, оригінальність, естетичні привабливість і лікувально-оздоровча значущість, можуть бути використані для організації різноманітних видів рекреаційних занять.

На цьому етапі виокремлюють три типи туристичних рекреаційних ресурсів: історико-культурні, природні, соціально-економічні.

До групи історико-культурних рекреаційних ресурсів належать пам’ятки історії, історико-архітектурні пам’ятки, пам’ятки сучасної архітектури, унікальні споруди культури, спорту тощо.

Отже, історико-культурний потенціал, матеріальні та духовні пам’ятки народу дуже важливі для формування світогляду народу, для задоволення матеріальних, серед них і туристичних потреб.

У розвинутих країнах світу пам’ятки історії та культури – це значний туристичний ресурс, який активно використовують для отримання прибутку.

Розвиток сфери рекреаційного обслуговування як повноцінної галузі господарського комплексу ставить перед наукою питання про необхідність не лише більш глибоко розглянути проблему, що пов’язана з використанням рекреаційних ресурсів, але й більш чіткого уявлення про саме поняття “рекреаційні ресурси”.

Віднесення тих чи інших об’єктів до рекреаційних ресурсів так само як і до усіх інших видів ресурсів виробничої і невиробничої діяльності, має спиратися на низку фундаментальних критеріїв і передовсім на уявлення про 1) соціальну необхідність використання, 2) техніко-економічні можливості використання, 3) рівень вивченості (Мінц, 1972). Базуючись на таких критеріях О.О.Мінц дає наступне визначення природних ресурсів. Природні ресурси – “це тіла і сили природи, які на даному етапі розвитку виробничих сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності”.

Очевидно, що поняття “рекреаційні ресурси” не обмежується лише природними об’єктами. До них можуть бути віднесені будь-які види речовини, енергії, інформації, що створені поза цією (рекреаційною) системою і що служать для неї похідним матеріалом функціонування, розвитку, існування.

Введення у науковий обіг поняття “рекреаційні ресурси” було не таким простим, як це можна зараз собі уявити. Ще нещодавно при обговоренні проблеми організації курортної і рекреаційної діяльності як правило використовувалися лише такі терміни як умови рекреаційної діяльності, лікувальні і курортні фактори, об’єкти туризму і екскурсій. Характерною рисою усіх цих понять було те що вони визначали передовсім якісний бік можливостей організації відпочинку, даючи оцінку комфортності умов відпочинку, корисності використання того чи іншого лікувального фактора, атрактивності культурно-історичного чи соціально-технічного об’єкта.

Довший час ніхто не співвідносив рекреаційні умови і фактори з ресурсами. Це можна пояснити двома причинами: по-перше, незвичністю характеристик об’єктів, які розглядаємо як рекреаційні ресурси, таких, наприклад, як краса пейзажів, спів птахів, унікальність природних ландшафтів; по-друге, тим, що сама сфера рекреаційного обслуговування не відносилась більшістю науковців до системи народного господарства. Коли ж рекреаційна діяльність вже реально перетворилася у розвинену галузь господарства, то через певну інертність мислення багато дослідників продовжували використовувати або старий набір понять, або, вводячи в науковий обіг поняття “рекреаційні ресурси”, не змінювали свого уявлення про його зміст.

Вирішальним кроком на шляху формування сучасного уявлення про рекреаційні ресурси стала стаття Л.А.Багровой, Н.В.Багрова і В.С.Преображенського (1977), де вперше було дано визначення поняття “рекреаційні ресурси” як однієї з найважливіших передумов формування відмінної галузі господарства: “Рекреаційні ресурси – це природні, природно-технічні і соціально-економічні геосистеми та їх елементи, які при існуючих технічних і матеріальних можливостях можуть бути використані для

організації рекреаційного господарства”. При цьому, Л.А.Багрова і її співавтори говорять, що рекреаційний ресурс – це лише одна з ланок у складному ланцюгу еволюційних уявлень: природний чи соціально-технічний об’єкт – умови відпочинку – ресурси – фонди.

Умови відпочинку виступають як перший фактор на шляху розгляду об’єктів з позиції їх корисності для рекреаційного використання. Перехід від умов рекреаційної діяльності до ресурсів пов’язаний передусім з осмисленням господарської цінності аналізованих об’єктів, їх просторово-часових характеристик, економічних можливостей освоєння. Важливим і разом з тим складним моментом в ланцюгу еволюційних змін є перехід від ресурсів до фондів, тобто перетворення ресурсів у засіб праці в рекреаційному господарстві, в предмети тривалого використання, що визначатимуть можливість надання населенню різноманітних рекреаційних послуг.

Багато фондів рекреаційного господарства можна розглядати одночасно і як ресурси. Пов’язано це разом з тим, що потенціал вже використовуваних рекреаційних ресурсів, у які були вкладені значні ресурси з метою приведення їх у придатний для використання стан і які, здавалось би, вже перейшли у фонди, не може бути використаний повністю. Прикладом можуть слугувати покращені пляжі і лісові угіддя. Оскільки потенційні можливості їх подальшого втягування у сферу рекреаційного господарства залишаються ще у значній мірі не зреалізованими, вони продовжують залишатися ресурсами. У той же час вкладено значні кошти у їх рекультивуацію і меліорацію і вони вже використовуються у господарстві. При цьому в рекреаційному господарстві, як і у сільському господарстві, більша частина ресурсів і надалі використовується в якості засобів праці і зберігає свої зв’язки з природним середовищем.

Традиційно в якості рекреаційних ресурсів називають передовсім компоненти природного чи культурного ландшафту; відповідно виділяємо кліматичні, водні, гідромінеральні, лісові, гірські, соціально-економічні та інші рекреаційні ресурси. При цьому нерідко в якості ресурсів розглядають лише ті природні чи культурні об’єкти, які послужили причиною самого факту

здійснення рекреаційних поїздок (комфортний клімат, водойма, лісовий масив, пам'ятка архітектури і таке інше). Але кожна з субгалузей рекреаційного господарства пов'язана, як правило, не з одним, а з багатьма природними і соціально-культурними комплексами чи об'єктами, які виступають у якості елементарних ресурсів. Таким чином, виникає необхідність виділення поєднання ресурсів, тобто сукупності компонентів природного і культурного ландшафту, що визначає можливість організації певних набору рекреаційних занять.

Функціональні поєднання ресурсів, пов'язаних з конкретними типами субгалузей рекреаційного господарства, володіють певною територіальною цілісністю; кожне функціональне поєднання може розглядатися як особливий (монофункціональний) тип територіального поєднання. В реальній практиці організатори відпочинку частіше усього зіштовхуються з необхідністю виділення поліфункціональних поєднань, що дозволяє організувати на одній і тій же території ряд різних субгалузей рекреаційного господарства. Кожне поєднання рекреаційних ресурсів включає дві групи елементарних рекреаційних ресурсів.

Перша група визначається структурою циклів рекреаційних занять і термінологічно співпадає з видами умов діяльності. Уявлення про комфортність відпочинку доповнюється просторовими і часовими критеріями, що впливає із вимог ефективності організації підприємств рекреаційної галузі - санаторіїв, будинків відпочинку, пансіонатів, приміських будинків відпочинку і таке інше. До першої групи належать кліматичні, гідромінеральні, гідрографічні (морські акваторії і внутрішні водойми), орографічні (гірські країни, пересічені місцевості), флористичні (ліси) та інші види рекреаційних ресурсів.

Друга група ресурсів визначається структурою рекреаційно-господарського циклу функціонування рекреаційного господарства, зв'язками останнього з іншими галузями народного господарства. До неї входять енергетичні, водні, територіальні, трудові ресурси, тобто безпосередньо не

пов'язані з рекреаційною діяльністю, але необхідні для функціонування підприємств рекреаційного господарства.

В основі формування функціональних поєднань ресурсів є принципи доповнюваності і комплексності.

Принцип доповнюваності базується на тому, що велика кількість функціональних поєднань ресурсів може бути досягнута лише у випадку, коли елементарні ресурси, що входять у поєднання, володіють достатніми для розвитку тої чи іншої субгалузі параметрами і властивостями. Таким чином, максимальна оцінка поєднань може бути отримана лише у тому випадку, коли високоякісними є усі елементарні ресурси, що входять до складу рекреаційного господарства. Особливе значення має їх функціональна і територіальна взаємопов'язаність. Наприклад, висока цінність поєднання ресурсів оздоровчого відпочинку на узбережжі передбачає тривалий період з комфортними кліматичними умовами відпочинку, наявність теплого моря, достатню площу пляжу і певні типи рослинності. Зниження чи підвищення якості кожного з цих ресурсів чи відсутність одного з них відбивається на цінності всього поєднання.

Принцип комплексності визначається ефективністю використання територіальних поєднань ресурсів. З його дією пов'язане формування поліфункціональних рекреаційних районів і місць відпочинку. Ми вже говорили, що одні і ті ж елементарні ресурси можуть виступати у поєднаннях різного типу.

Одним з головних критеріїв при виділенні поліфункціональних поєднань ресурсів є відсутність антагоністичних протиріч між субгалузями рекреаційного господарства. Такі протиріччя виникають зокрема при спробах використовувати одні і ті ж ресурси для організації санаторно-курортного лікування і туризму, місць короткочасного і довготривалого відпочинку.

Принцип комплексності визначає також можливість поєднання рекреаційного господарства з іншими галузями господарства, що сприяє ефективному використанню усіх наявних ресурсів, рекреаційної і

загальногосподарської інфраструктури, створенню єдиної системи управління, що пронизує усі територіально-функціональні поєднання ресурсів.

2. Основні групи туристичних ресурсів

Клімат є одним з головних ресурсів, який обумовлює просторову організацію відпочинку у будь-якій країні. При оцінці клімату як рекреаційного ресурсу необхідно виявити ступінь його сприятливого (несприятливого) впливу на людину, на його здоров'я. Очевидно, що значення кліматичних ресурсів є великим не лише при організації санаторно-курортного лікування, але і при організації усіх інших видів рекреаційної діяльності.

Найбільше вплив клімату проявляється через реакцію людини на погоду, тобто на комплекс геофізичних (освітленість, тривалість світлої частини доби, прихід сумарної сонячної і ультрафіолетової радіації, прозорість повітря та інші) і метеорологічних (температура повітря і його вологість, швидкість вітру, хмарність та інші) елементів.

Звичайно, що при різних видах рекреаційної діяльності, а також при кліматотерапії оцінки ступеня сприятливості однієї і тієї ж погоди для організму людини є не однаковими. Літня рекреаційна діяльність виставляє одні вимоги до погодних умов, зимова – зовсім інші. Погоди ж для кліматолікування оцінюються за їх впливом на хвору людину при його перебуванні на відкритому повітрі у стані спокою (аеро- і геліотерапія) і можуть бути комфортними (найбільш сприятливими) чи відносно сприятливими, причому у більш вузькому діапазоні змін метеорологічних і геофізичних елементів, ніж при активному туризмі і відпочинку здорових людей. Це обумовлено тим, що для хворих потрібні помірні, а не загартовуючі умови оточуючого природного середовища.

Кліматичні ресурси – важлива умова розвитку рекреаційного господарства, оскільки вони визначають загальну комфортність території для лікування та відпочинку. Кліматичні умови деяких регіонів протипоказані для

відвідування рекреантами з окремими захворюваннями (наприклад, бронхіальною астмою), зате в інших кліматичних умовах такі хворі почуватимуться прекрасно.

Україна належить до держав зі сприятливими погодними умовами для літніх видів рекреації. Тривалість сприятливого періоду для їхнього розвитку в середньому змінюється від 105 днів на півночі до 180 на південному березі Криму. Отже, комфортні умови для розвитку літніх видів відпочинку, туризму, кліматолікування існують не тільки влітку, а й на початку осені та в другій половині весни. Купальний сезон на більшості території не перевищує 80 днів, тоді як у Причорномор'ї, особливо на південному березі Криму, він триває 120 і більше днів.

Тривалість сприятливого періоду для зимових видів рекреації (лижні, санні, ковзанярські заняття) змінюється від 20-26 днів на півдні до 40 і більше днів на півночі та північному сході. Для зимових видів відпочинку найсприятливіші умови на гірських масивах Полонинського, Верховинського та Чорногорського хребтів Українських Карпат, де період занять гірськолижними видами відпочинку та спорту триває 90-100 днів.

Отже, кліматичні умови України дуже сприятливі для розвитку рекреаційної діяльності.

Фітолікувальні ресурси обмежуються параметрами рекреаційного використання лісів, їхніми водоохоронно-захисними властивостями, цілющим впливом на організм людини і сприятливим санітарно-гігієнічним фоном для лікування, відпочинку, туризму.

Ліс – найдавніша окраса Землі, невичерпне джерело радості для людини. У це поняття ми вкладаємо усю сукупність геологічних і біологічних компонентів: озера і джерела з кришталево чистою водою, смарагдове багатство різнотрав'я, п'янке своєю чистотою повітря. У лісі кожного з нас приваблює голос самої природи. Лісова тиша сприятливо діє на психіку людини. Ліс стимулює творчі можливості, активно впливає на емоційну сферу, відповлює порушену рівновагу між людиною та довкіллям. Особливо

привабливий ліс для відпочинку, якщо у ньому є невеличкі галявини, струмки, озера. Рекреаційні ліси повинні бути декоративними, мати сприятливі умови для нормальної життєдіяльності лісових рослин.

Ліси на земній кулі зосереджені у двох поясах: північному, що представлений хвойними і мішаними лісами Євразії і Північної Америки, та південними, який охоплює ліси екваторіального та тропічного лісів.

Найбільші запаси фітолікувальних ресурсів (вологі екваторіальні ліси) мають Бразилія, Індонезія, Венесуела, Конго. Ліси помірної поясу, особливо тайга, багаті на хвойні породи, що є особливо цінним елементом для лікування. У Росії, США, Канаді, Скандинавських країнах та на півночі Китаю сконцентровані найбільші запаси помірної поясу. Західна Європа відзначається невеликою кількістю цінних фітолікувальних ресурсів.

Площа українських лісів державного значення становить 6, 9 млн. га, а тих, що можуть використовуватись для рекреаційної діяльності – 4 млн. га. За іншими даними, рекреаційні ліси становлять 10% усіх лісів державного лісового фонду. Комплексне оцінювання лісів дало змогу виокремити 265 ефективних для рекреаційного освоєння територій і окремих місцевостей загальною площею, яка перевищує мільйон гектарів.

До групи історико-культурних рекреаційних ресурсів належать пам'ятки історії, історико-архітектурні пам'ятки, пам'ятки сучасної архітектури, унікальні соруди культури, спорту тощо.

Отже, історико-культурний потенціал, матеріальні та духовні пам'ятки народу дуже важливі для формування світогляду народу, для задоволення матеріальних, серед них і туристичних потреб.

У розвинутих країнах світу пам'ятки історії та культури – це значний туристичний ресурс, який активно використовують для отримання прибутку. Деякі країни, наприклад, Італія, Франція та інші, найбільшу частку прибутків, яку дає рекреаційне господарство, отримують від вмілої експлуатації історико-культурного потенціалу. Цьому сприяє велика кількість пам'яток, їхня висока художня цінність, добра збереженість, вміла організація туристичних послуг.

Загальновідомі пам'ятки історії та культури Риму, Венеції, Флоренції, Парижа приваблюють щороку сотні тисяч туристів.

До популярних туристичних об'єктів належать середньовічні замки – укріплене житло середньовічних феодалів, королів, султанів, шейхів та інших володарів. Багато замків у Європі і на Близькому Сході побудували войовничі чернечі ордени. Замки-фортеці зазвичай будували у важкодоступних місцях, на крутих пагорбах і горах. Навколо замків концентрувалися селища, жителі яких при появі ворога ховалися в замках. Замки могли витримати довгі місяці облоги і бути практично неприступними. Замки дуже різноманітні за архітектурою і зовнішнім облаштуванням. У XIV і XV сторіччях замки втрачають колишнє старе військове призначення і здебільшого стають палацами знаті й аристократії.

Значна частина замкових споруд дійшла до наших днів у вигляді руїн, проте збережені і відновлені замки в Іспанії, Німеччині, Швейцарії переобладнені під музеї з чудовими колекціями середньовічних картин, посуду, меблів та інших елементів інтер'єру. Замки є цікавим елементом туристичної програми, їх охоче відвідують туристи. Найбільша кількість стародавніх замків є в Іспанії та Франції – Шовіньї, Фалес, Лош, Кусі, Лувр, Віландо тощо.

Унікальний замок Нойшванштайн у Баварії (Німеччина). Зовнішній архітектурний вигляд цього замку з багатьма маленькими вежами послужив Волтові Діснею прототипом для створення казкового замку Діснейленду, що став емблемою усіх тематичних парків типу Діснейленд (в Америці, Європі та Японії).

В Україні азято під охорону держави понад 70 тисяч пам'яток історії та культури, серед них понад 12 тисяч особливо цінних у туристичному плані пам'яток архітектури, які є зразками монументальних витворів мистецтва, починаючи від III ст. до н. е.

Пам'ятки архітектури в Україні розміщені нерівномірно. Основна їх частина знаходиться в західних областях України, а також Київській, Хмельницькій, Вінницькій, Чернігівській, Сумській областях та Республіці

Крим. Східні і Південні області не такі багаті на пам'ятки архітектури – найстаріші з них належать до 17 ст., що пов'язано з пізнім освоєнням території.

Найбільша кількість пам'яток архітектури припадає на м. Львів (2500) та Львівську область. Це пояснюється давнім освоєнням цієї території, віддаленістю від театрів воєнних дій минулого, порівняно високим економічним розвитком та значною густотою населення. Львів розташований на перехресті важливих торговельних шляхів з Півночі на Південь і зі Заходу на Схід. У Львові збереглися визначні пам'ятки, починаючи від 12 ст. Особливо цінними є архітектурні ансамблі площі Ринок (15-19), Вірменської (14-19) та Руської вулиць, які занесені до списку світової архітектурної спадщини ЮНЕСКО. Мистецьку цінність європейського масштабу мають ансамблі Успенської церкви (16-17), Святоюрського (17) та Вірменського (14-18) соборів; Домініканського костелу (18).

Другим щодо кількості пам'яток архітектури є м. Київ (понад 1500). Передусім це споруди епохи Київської Русі – Золоті Ворота (1037), Софіївський собор (1037), Видубицький монастир (11), ансамбль Києво-Печерської Лаври (11). Зважаючи на виняткову художню цінність, за рішенням ЮНЕСКО, ансамбль споруд Софіївського собору та Києво-Печерської Лаври внесено до списку світової культурної спадщини.

Кам'янець-Подільський – місто-заповідник, який за кількістю пам'яток архітектури (понад 150) займає третє місце в Україні. Особливо цінними є Стара фортеця (11-18), церкви, костели, житлові та цивільні споруди.

В Україні збереглися пам'ятки, пов'язані з колонізацією Причорномор'я стародавніми греками. Це руїни Херсонесу і Пантікапея в Криму, Ольвії в Миколаївській області.

Через часті напади на землі України іноземних загарбників на її території споруджено чимало замків і фортець, які мають європейське значення. До найцінніших слід віднести замки в Ужгороді (11-16), Кремінці, Луцьку, острозі (13-14) та інші, а також замки на Волині, Поділлі.

Характерним елементом пізнавальних ресурсів є соціальні та природні об'єкти, явища, події, походження яких тісно пов'язане з територією України і тієї зарубіжної країни, в межах якої вони первісно виникли. Це місця, пов'язані із життям, діяльністю або перебуванням в Україні відомих письменників, художників, політичних діячів, наприклад, Оноре де Бальзака, А. Міцкевича, Т. Костюшка, Растреллі, декабристів тощо. Деякі з них мають світове та європейське значення.

3. Туристично-ресурсний потенціал регіону

При дослідженні рекреаційно-ресурсного потенціалу території на сучасному етапі розглядається переважно його економіко-географічна сутність. Під РРП території розуміємо совокупну продуктивну спроможність її рекреаційних ресурсів, яка визначається їх якісним впливом на відпочиваючих, а також кількістю людей, які з врахуванням екологічних обмежень можуть задовольнити на даній території свої лікувально-оздоровчі, спортивні та пізнавально-розважальні потреби.

Та чи інша територія спроможна, виходячи з наявних запасів рекреаційних ресурсів, забезпечити рекреаційними послугами певну кількість людей. Іншими словами, для території характерна деяка пропускна спроможність відповідно можливостям окремих її рекреаційних ресурсів, кожний з яких займає певну площу. Визначивши рекреаційні можливості кожного з ресурсів, зможемо визначити сумарний РРП всієї території. Крім того, елементи середовища, будучи носіями рекреаційних властивостей, володіють різною їх якістю, що і визначає, в кінцевому рахунку, неоднаковий рекреаційний ефект.

За рівнем освоєння і реальний і можливий РРП території може бути досягнутим та максимальним. Останній можливий при такому цілеспрямованому впливу на фактори РРП, який призведе до максимальної продуктивної спроможності рекреаційних ресурсів.

При еволюції господарських функцій території змінюється і РРП. Тому необхідно розрізняти сучасний та перспективний РРП.

Географічні відмінності у використанні РРП проявляються в якісному та кількісному аспектах – за функціями, які виконує та чи інша територія, в рівні значимості територіальних рекреаційних систем, які формуються і функціонують на їх основі, географії відпочиваючих, їх соціальній та віковій структурі, ступені організованості, обсягах та динаміці використання. Дані відмінності спричинені впливом ряду факторів.

В рекреаційній географії розглядаються фактори, аналіз яких дозволяє виявити причини формування географічних відмінностей у використанні РРП. Географічні відмінності у використанні РРП спричинені функціонально-територіальною неоднорідністю рекреаційних потреб населення, які проявляються в рекреаційному попиті, і формуються під впливом просторових відмінностей в рекреаційних ресурсах, умовах проведення рекреаційної діяльності та рівні надаваних послуг.

Потенційні можливості рекреаційних ресурсів залежать від об'єктивних (запаси та якість ресурсів, рекреаційно-екологічна ємкість, сприяючі та лімітуючі умови рекреаційної діяльності) та суб'єктивних (виконувани рекреаційні та нерекреаційні функції, ступінь благоустрою, організація рекреаційного процесу) факторів.

Просторова мінливість співвідношення даних факторів є причиною територіальних відмінностей в рекреаційно-ресурсному потенціалі.

За функціональною ознакою розрізняємо РРП реальний та можливий. Реальний РРП визначається з врахуванням впливу представлених на даній території нерекреаційних видів діяльності. Можливий РРП буде вказувати продуктивну спроможність рекреаційних ресурсів при умові виконання ними тільки рекреаційних функцій.

За ступенем освоєння і реальний і можливий РРП території може бути досягнутим та максимальним. Останній можливий при такому

цілеспрямованому впливу на фактори РРП, який призведе до максимальної продуктивної спроможності рекреаційних ресурсів.

При еволюції господарських функцій території змінюється і РРП. Тому необхідно розрізняти сучасний та перспективний РРП.

Географічні відмінності у використанні РРП спричинені функціонально-територіальною неоднорідністю рекреаційних потреб та попиту населення і формуються під впливом просторових відмінностей в ресурсах, умовах проведення рекреаційної діяльності та рівні надаваних послуг.

Під впливом реалізуючих факторів географічні відмінності у використанні потенційних можливостей рекреаційних ресурсів відображаються на величині рекреаційного та екологічного ефекту і, як наслідок, на ефективності даного процесу. До числа даних факторів відносяться: кількісні та якісні властивості рекреаційного потоку; структура рекреаційних занять; організація рекреаційного процесу; РРП.

Під оптимізацією процесу використання РРП території ми розуміємо знаходження таких параметрів кожного з формуючих та реалізуючих факторів, при яких буде досягнуто максимальний рекреаційний ефект і збережено необхідну якість рекреаційних ресурсів.

Рекомендована література

Основна:

1. Тімець О.Б. Краєзнавство і туризм. – Київ : Знання, 1999. – 120 с.
2. Туристичні ресурси України / Укр. ін-т туризму. – Київ : Б. в., 1996. – 348 с.
3. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України / НАН України; Інститут регіональних досліджень. – Львів, 1997. – 259 с.

Допоміжна:

1. Гончар Н. Інновації у формуванні майстерності екскурсовода / Наталія Гончар, Наталія Павленчик // День студентської науки : зб. матеріалів щоріч. студент. наук. конф. – Львів, 2019. – С. 151–154.
2. Карпин М. З. Туристично-рекреаційний потенціал Стрийського району Львівської області / Карпин Д. С., Скабара Р. М., Тимошенко Л. О. // Туристичний бізнес : світові тенденції та національні пріоритети :

- матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (9 листопада 2012 року). - Харків, 2012. - С. 40-42.
3. Кухтій А. Суспільні аспекти розвитку сентиментального туризму в місті Львові та Львівській області / Андрій Кухтій, Олена Курах, Роман Скабара // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 травня 2018 року, м. Львів). – Львів, 2018. - С. 253-256.
 4. Лабарткава К. Туристичний потенціал Турківщини як компонент розвитку екологічного туризму району / Костянтин Лабарткава, Валентина Лабарткава // Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (19-20 жовтня 2018 р., м. Львів). - Львів, 2018. - С. 59-61.
 5. Павленчик Н. Ефективність використання туристичних ресурсів Львова / Павленчик Н. // Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів, 2019. – С. 104–107.
 6. Понамаренко А. Структурно-динамічні процеси розвитку готельного господарства Львівської області / Анастасія Понамаренко, Роман Скабара // День студентської науки: зб. матеріалів щоріч. студ. наук. конф. - Львів : ЛДУФК, 2018. - С. 160-162.
 7. Рекреаційна географія (рекреаційний туризм, рекреаційна картографія і топографія) : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2017. – 30 с.
 8. Скабара Р. Актуальні аспекти розвитку курортів Львівської області / Роман Скабара, Андрій Кухтій, Олена Курах // Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфери обслуговування : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. - Львів, 2019. - С. 76-77.
 9. Скабара Р. Актуальний стан, проблеми та напрями розвитку українсько-польського туристичного обміну (на прикладі Львівської області) / Роман Скабара // Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. - Чернівці, 2015. - С. 400-402.
 10. Скабара Р. М. Історико-культурні пам'ятки Жовківського району Львівської області у регіональному туристичному продукті / Скабара Р. М. // Актуальні проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні : теорія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (25 - 26 квітня 2013 р.). - Київ, 2013. - С. 216-218.
 11. Скабара Р. Передумови та основні напрями інвестування санаторно-курортного господарства Львівської області / Роман Скабара // Інноваційний розвиток національної економіки : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.(7-8 квітня 2011 року). - Тернопіль, 2011. - С. 327-328.
 12. Скабара Р. Проблеми електоральної географії великого міста (на прикладі Львова) / Роман Скабара // Студії Політологічного центру Генеза. – 1997. - № 2. – С. 20-26.

13. Скабара Р. М. Регіональні програми розвитку туризму як елемент державної туристичної політики : досвід Львівської області / Скабара Роман Михайлович // *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives : collection of scientific papers «SCIENTIA»* (March 12, 2021, Republic of Lithuania). - Vilnius, 2021. - Vol. 3. - P. 170-171.
14. Скабара Р. М. Структурно-динамічні та геопросторові процеси розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області / Скабара Р. М. // *Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Серія: Географічні науки : [зб. наук. пр.]*. – Суми, 2011. – Вип. 2. – С. 133–139.
15. Скабара Р. Сучасний стан та тенденції розвитку туризму у прикордонному Сокальському районі Львівської області / Роман Скабара, Костянтин Лабарткава, Лідія Тимошенко // *Формування мереж прикордонного співробітництва України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* - Чернівці, 2011. - С. 218-220.
16. Скабара Р. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного господарства Львівської області / Роман Скабара // *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (11-12 травня 2006 р.)*. - Львів, 2006. - С. 29-30.
17. Скабара Р. Формування спортивної та спортивно-туристичної інфраструктури в межах промислового Миколаївського району Львівської області / Роман Скабара, Світлана Кухтій // *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (23–24 квітня 2020 р., м. Львів)*. – Львів, 2020. - С. 260-263.
18. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності : зб. матеріалів наук.-практ. семінару (3 жовтня 2019 р., с. Гута) / Уляна Гузар, Марія Паска, Орислава Коркуна, Оріся Іжевська. – Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2020. – 64 с.
19. Худоба В. Аналіз репрезентативності мережі великих заповідних об'єктів Західного Волино-Поділля / В. Худоба // *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. - Львів, 2011. – Вип. 39. – С. 364- 370.
20. Худоба В. Конструктивно-географічні засади оптимізації структури земельних угідь РЛП "Равське Розточчя" / В. Худоба // *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. - Львів, 2014. - Вип. 45. - С. 376-385.
21. Худоба В. Перспективи розвитку екологічного туризму у регіональному ландшафтному парку «Равське Розточчя» / В. Худоба // *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (18-19 жовтня 2019 р., м. Львів)*. – Львів, 2019. – С. 27–30.
22. Худоба В.В. Розточанські регіональні ландшафтні парки: особливості, структура і функціонування / В.В. Худоба // *Наук. вісник нац. лісотехнічного ун-ту України. Серія: Природничі дослідження на Розточчі*. – Львів, 2010. – Вип. 20.16. – С. 110–114.

- 23.Худоба В. Теоретичне обґрунтування доцільності оптимізації мережі регіональних ландшафтних парків України / Володимир Худоба // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Географія. - 2011. - № 2. - С. 242-248.
- 24.Integration of Partial Least Squares Path Modeling for Sustainable Tourism Development / N. Pavlenchuk, S. Mekhovych, O. Bohoslavets, Y. Opanashchuk, V. Hotra, I. Gayvoronska // International Journal of Recent Technology and Engineering. – 2019. – Vol. 8, is. 2. – P. 4309–4312.
- 25.Khudoba V.V. Theoretical substantiation of expediency of the network of regional landscape parks of Ukraine optimization. The Scientific issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National pedagogical university. 2011; 2: 242-248.
- 26.Pavlenchuk N. Concerning the Problems of Reforming the Tourism Sphere in Ukraine / Nataliia Pavlenchuk // Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values : abstract book of 6th International Conference on Science, Culture, and Sport (25–27 April 2018). – Lviv, 2018. – P. 302.